

nalitatis, & gloriæ. Sed corpus Christi erat subiectum penalitibus. Ergo non poterat in eo esse claritas gloriosa.

3. Si dicatur, quod claritas illa redundabat ex gloria animæ; contra II. Corinth. 111. Tanta erat claritas in facie Moysi, quod non poterat inspicere nisi velaretur: & Matth. 1. super illud: *Non cognoscebat eam donec peperit*, dicit Glossa: „Joseph Maria, riam facie ad faciem videre non poterat, quam „ Spiritus Sanctus repleverat. „ Sed Maria & Moyses non habebant animam glorificatam. Ergo non est verum quod illa claritas ex glorificatione animæ processit.

4. Præterea. Proprietas corporis gloriosi non solum est claritas, sed etiam agilitas, & impassibilitas, & subtilitas. Si igitur claritatem assumpsisset, quæ est gloriosi corporis proprietas, debuisset etiam alias proprietates assumere.

5. Præterea. Claritas gloriosa non videtur ab oculis non glorificato. Sed oculi Apostolorum, qui viderunt Christi claritatem, non erant glorificati. Ergo illa claritas non fuit gloriosa.

6. Præterea. Claritas gloriosa non est corpori naturalis. Sed claritas illa fuit corpori Christi naturalis; quod patet per verba Hilarii superinducta, ubi dicit: *Si Domini corporis solum ista natura sit ut sua virtute feratur in humidis, & sistat in liquidis, & extructa transcurrat; quid per naturam humani corporis carnem ex Spiritu Sancto conceptam iudicamus?* & Glossa (b) Matth. xvii. dicit: *Speciem quam habebat per naturam ostendit, non amittens carnem, quam assumpsit voluntate.* Ergo claritas illa non fuit gloriosa.

7. Præterea. Claritas illa non solum fuit in corpore Christi, sed etiam in vestibus ejus, ut patet ex textu Evangelii. Sed in vestimentis non potest esse gloriosa claritas. Ergo nec in corpore Christi tunc fuit.

Sed contra. Phil. 111. super illud: *Configuratum corpori claritatis*, dicit Glossa (interlinealis) „ Assimilabimur claritati quam habuit in transfiguratione „ ne. „ Sed assimilabimur claritati gloriosæ. Ergo tunc habuit claritatem gloriosam.

Præterea. Matth. xvii. dicit Glossa, (c) quod apparuit in ea claritate quam habebit peracto iudicio. Sed tunc habebit claritatem gloriæ. Ergo & in ea tunc apparuit.

Præterea. Claritas non gloriosa non ostendit gloriam resurrectionis. Sed ad hoc Christus transfiguratus est ut gloriam resurrectionis ostenderet, ut dictum est. Ergo erat claritas gloriosa.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod Hugo de Sancto Victore dicit, quod Christus assumpsit omnes proprietates, seu dotes corporis glorificati adhuc corpus passibile gerens, quamvis in Christo non proprie habebant rationem dotis; sicut subtilitatem in nativitate, quando egressus est de utero virginali, claustris pudoris manentibus clausis; agilitatem autem, quan-

(1) Al. sic claritas viæ assimilatur claritati patriæ. (2) Nicolai omittit claritati.

Ex EDIT. P. NICOLAI. (b) Nullius nomen præfert, sed ex Beda utrumque colligitur, & ex Rabbano, qui & ex Beda sumpsit. (c) Non moderna, sed vetus interlinealis tantum. Moderna vero collateralis: *Resplenduit facies ejus in exemplum futuræ claritatis, quam sublati impiis justi videbunt.* Et Hieronymus ibi: *Transformatus est in eam gloriam qua postea venturus est in regno suo*: ut & Beda ibidem: *Talis post iudicium cunctis apparebit electis.* (d) Solum hanc partem de impassibilitate indicat Hugo in tract. de Sacramentis Lib. II. part. viii. cap. 111. Sed integram notationem de quatuor dotibus habet Innocentius III. Lib. IV. de mysteriis Missæ cap. viii. quamvis ut ex Hugone citat ubique S. Thomas, ac nominatim quidem III. P. quæst. xlv. art. 2. & quæst. lxxxii. art. 3.

do super undas maris ambulavit; claritatem autem in transfiguratione; impassibilitatem in cena, quando corpus suum ad edendum discipulis sine hoc quod divideretur dedit. (d) Et hoc quidem non potest intelligi quantum ad ipsas qualitates, sive habitus gloriosi corporis, quia contrariantur conditionibus, & proprietatibus corporis passibilis. Christus autem semper ante resurrectionem passibile habuit. Nec hoc quod corpus ejus à discipulis edentibus non dividebatur, fuit propter impassibilitatem; sed quia non in propria specie comedebatur, sed in specie panis, in qua fiebat fractio. Unde cum contraria non sint simul in eodem, non poterat tunc habere qualitates corporis gloriosi; sed actus illarum proprietatum fuerunt in eo, non quidem procedentes ex aliquo inhaerente, sed supernaturaliter divino miraculo, ut dicit Dionysius in epistola iv. ad Cajum: *Super hominem operatur ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis materialium, & terrenorum pedum sustinens gravitatem.* Dicendum ergo, quod ille fulgor non fuit proveniens ex aliqua proprietate corporis gloriosi existente in corpore Christi; sed fuit miraculose, & divinitus inductus in corpore Christi. Fuit tamen ille fulgor ejusdem generis cum fulgore corporum glorificatorum, non tamen ita perfectus; (1) sicut charitas viæ assimilatur charitati patriæ. In Moysse autem fuit claritas similis (2) claritati patriæ, sicut fides visioni, non ejusdem generis; & ideo aspectum intuentium offendeat, quod non fuit de claritate Christi. Et hujus ratio est, quia anima Christi glorificata erat, non autem anima Moysi: unde & corpori ejus poterat convenire attribui claritas gloriosa; non autem corpori Moysi, ne prius esset gloria in corpore quam in anima.

Ad primum ergo dicendum, quod ex glossa ista habetur, quod non fuerit habitus claritatis, sicut in corporibus immortalibus; sed fuit actus splendoris similis ex divino miraculo.

Per quod patet etiam solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod non potest esse quod claritas fuerit in corpore ex gloria animæ: quia anima Christi adhuc erat passibilis ex illo respectu, quod est forma corporis: unde gloriam in corpus non transfundeat, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod etiam actum aliarum dotum Christus ostendit; sed aliter, ut dictum est. Sed tamen secundum illa non dicitur transfiguratus: quia aliæ dotes non pertinent ad aspectum, secundum quem præcipue de figura alicujus iudicamus, sicut claritas, per quam aliquid in seipso videtur.

Ad quintum dicendum, quod hoc intelligitur quando corpus gloriosum non vult se ostendere.

Ad sextum dicendum, quod illa claritas dicitur sibi fuisse naturalis, in quantum corpus illud ordinatum erat ad illam claritatem habendam, sicut virtutes dicuntur animæ naturales; vel in quantum erat conformis claritati animæ; vel ratione Divinitatis.

Ad

QUÆSTIO II.

Ad septimum dicendum, quod in vestibus erat splendor ex claritate corporis procedens.

EXPOSITIO TEXTUS.

Sicut aliis hominibus. Similitudo attenditur in quantum aliis hominibus necessitas moriendi inest natura, non in quantum est ex peccato.

Sunt enim quatuor status hominis. Contra. Boetius in Lib. de duabus naturis & una persona Christi, assignat tres. Dicendum, quod Boetius assignat status

humanæ naturæ quantum ad conditiones corporis principaliter: quod quidem in primo statu erat animale, in secundo corruptibile, in tertio spirituale. Magister autem assignat principaliter quatuor status quantum ad conditiones animæ, ut patet.

Immunitatem peccati. Non quantum ad potentiam peccandi, sed quantum ad actum, Boetius vero dicit, quod de primo statu accepit ea quæ ad vitam animalem pertinent, scilicet comedere, dormire, & hujusmodi.

DISTINCTIO XVII.

Si omnis Christi oratio, vel voluntas impleta sit.

POST prædicta considerari oportet, utrum Christus aliquid voluerit, vel oraverit quod factum non sit. Hoc enim existimari potest per hoc quod ipse ait, Matth. xxvi. 39. „ Pater, si possibile est, transfer à me calicem istum; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. „ Hic namque voluntatem suam à Patris voluntate discernere videtur. Quocirca ambigendum non est, diversas in Christo fuisse voluntates, juxta duas naturas, divinam scilicet voluntatem, & humanam. Et humana voluntas est affectus rationis, vel affectus sensualitatis: & alius est affectus animæ secundum rationem, alius secundum sensualitatem; uterque tamen dicitur humana voluntas. Affectu autem rationis id volebat quod voluntate divina, scilicet pati, & mori; sed affectu sensualitatis non volebat, immo refugiebat. Nec tamen in eo caro contra spiritum, vel contra Deum concupiscebat: quia, ut ait Augustinus de Civ. Dei Lib. XIX. cap. iv. nonnullum est vitium, cum caro concupiscit adversus spiritum. Et super Gen. ad litt. Lib. X. cap. xi. „ Caro autem dicta est „ concupiscere, quia hoc secundum ipsam agit anima, sicut anima per aurem audit, & per oculum videt, „ caro enim nihil nisi per animam concupiscit. „ Sed concupiscere dicitur, cum anima carnali concupiscencia spiritui reluctatur, habens carnalem delectationem de carne, & à carne adversus delectationem quam spiritus habet. Ipsius autem carnalis concupiscencia causa non est in anima sola, nec in carne sola: ex utroque enim fit, quia sine utroque delectatio talis non sentitur. Talis igitur rixa, talisque concertatio in anima Christi nullatenus esse potuit: quia carnalis concupiscencia ibi esse nequit. Dei (1) enim voluntas erat, & rationi placebat ut id secundum carnem vellet, quatenus veritas humanitatis in eo probaretur. Nam qui hominis naturam suscepit, quæ ipsius sunt, subire debuit. Ideoque sicut in nobis duplex est affectus, ut mentis affectu nollet, sicut & sensualitatis; ita & in eo debuit esse geminus affectus, ut mentis affectu vellet mori, & sensualitatis affectu nollet, sicut in viris sanctis fit. Petro enim ipsa veritas dicit, Joan. xxi. 18. „ Cum senueris, „ extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet te quo tu non vis; „ scilicet ad mortem; quod exponens Augustinus, super Joan. tract. cxxiii. dicit, quod „ Petrus ad illam molestiam nolens est ductus, nolens „ ad eam venit; sed volens eam vicit, & reliquit affectum infirmitatis, quo nemo vult mori: qui adeo est „ naturalis, ut Petro nec senectus abstulerit: unde etiam Dominus ait, Matth. xxvi. 39. Transeat à me calix iste: sed vicit eum vis amoris. „ Ergo & in Christo secundum humanitatem, & in membris ejus geminus est affectus: unus rationis charitate informatus, quo propter Deum quis mori vult; alter sensualitatis carnis infirmitati propinquus, & ideo conjunctus, quo mors refugitur: ut enim ait Augustinus, epist. cxx. cap. vi. Paulus mentis ratione cupit dissolvi, & esse cum Christo; sensu autem carnis refugit, & recusat. Hoc habet humanus affectus, quoniam diligit vitam, odit mortem. Secundum affectum istum Christus noluit mori, nec obtinuit quod secundum istum affectum petiit.

Auctoritatibus probat diversas in Christo voluntates.

EX affectu igitur humano quem de Virgine traxit, volebat non mori, & calicem transire orabat. Unde Beda, sup. Marc. xiv. „ Orat transire calicem, quia homo est Deus. Pater, si fieri potest, transfer à me „ calicem istum. Ece habes voluntatem humanam expressam. Vide jam rectum cor: Sed non ut ego volo, „ sed quod vis. Unde alibi, Joan. vi. 38. Non veni facere voluntatem meam, quam scilicet temporaliter „ sumpsi de Virgine; sed voluntatem ejus qui misit me, quam scilicet æternam habui cum Patre. „ Hic aperte dicit, duas in Christo fuisse voluntates, secundum quas diversa voluit. Hieronymus (a) quoque super illum locum, Matth. xxvi. 41. „ Spiritus (2) promptus est, caro autem infirma, „ dans intelligi hic duas voluntates exprimi, ita ait: „ Hoc contra Euthychianos, qui dicunt in Christo unam tantum voluntatem. „ Hic autem ostendit humanam, quæ propter infirmitatem carnis recusat passionem; & divinam, quæ prompta est perficere dispensationem. „ Augustinus etiam duas in Christo asserit voluntates, dicens (in Psal. xxxiii. conc. 1. super illud, „ Rectos decet collaudatio „), Quantum distat Deus ab homine, tantum „ tum

(1) Al. etiam. (2) Al. additur autem.

Ex EDIT. P. NICOLAI. (a) Immo Beda, non Hieronymus, cum sint longe posteriores illo Euthychiani hæretici, contra quos ita locutus esse præsumitur; sed inde natus error, quod cum hæc verba Bedæ subnectantur aliis ex Hieronymo sumptis in Glossa, putatus est integer locus esse revera Hieronymi, qui sub nomine Bedæ in Cathena aurea S. Thom. refertur; quamvis illius initium sit Hieronymi, ex quo mutatus est Beda, nimirum: *Hoc adversus temerarios qui quicquid crederint, putant se posse consequi etc.*

tum voluntas Dei à voluntate hominis. Unde hominem gerens Christus, ostendit privatam quandam hominis voluntatem, in qua & suam, & nostram figuravit: quia caput nostrum est, & ad eum sicut membra pertinemus. Pater, inquit, Matth. xxvi. 39. si fieri potest, transfer à me calicem istum. Hæc humana voluntas erat proprium aliquid, & tanquam privatam volens. Sed quia rectum vult esse hominem, & ad Deum dirigi, subdit: Non quod ego volo, sed quod tu vis: ac si diceret: Vide te in me, quia potes aliquid proprium velle, ut Deus aliud velit. Conceditur hoc humanæ fragilitati. Idem alibi (in Psalm. xciii. super illud), Quoadusque iustitia convertatur in iudicium, &c.) Christus etiam in passione sua duas expressit in se voluntates, secundum duas naturas. Ait enim loc. lit. Pater, si fieri potest, transfer à me calicem istum: ecce habes hominis voluntatem; quam ad divinam continuo dirigens ait: Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Ambrosius in Lib. III. de Fide, cap. 111. Scriptum est: Pater, si fieri potest, transfer à me calicem istum. Verba Christi sunt. Sed quomodo, & in qua forma dicantur advertit. Hominis substantiam gerit, hominis assumpsit affectum. Non ergo quasi Deus, sed quasi homo loquitur. Suscepit quidem voluntatem meam. Mea est voluntas, quam suam dixit, cum ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Cum autem dixit, Joan. xvi. 15. Omnia quæ habet Pater, mea sunt: quia nihil excipitur, sine dubio quam Pater habet, eandem & Filius habet voluntatem: eadem enim Christi voluntas est quæ paterna. Una ergo voluntas Patris, & Filii est; sed alia voluntas hominis, alia Dei; ut scias vitam in voluntate hominis esse, passionem autem Christi in voluntate divina, ut pateretur pro nobis. His testimoniis evidenter docetur, in Christo duas fuisse voluntates: quod quia negavit Macarius (3) Archiepiscopus, in metropolitana Synodo condemnatus est. Et ex affectu humano, sensualitas quidem; non rationis, illud voluit, & petiit quod non impetravit. Nec ideo petiit ut impetraret, quia sciebat Deum non esse facturum illud. Nec illud fieri volebat affectu rationis, vel voluntate Divinitatis.

Quare oravit illud.

Ad quid igitur petiit? Ut membris formam præberet, imminente perturbatione clamandi ad Dominum, & subijcendi voluntatem suam divinæ voluntati, ut si pulsante molestia turbantur, pro ejusdem amotione orant. Sed si nequeunt vitare, dicant quod ipse Christus. Non ergo ad insipientiam fuit quod Christus clamans non audiret ad salutem corporalem. Bonum quidem petiit, scilicet ut non moreretur; sed melius erat ut moreretur: quod & factum est.

De eo quod Ambrosius dicit, Christum dubitasse affectu humano.

Cæterum non parum nos movent verba Ambrosii, quibus significare videtur, Christum secundum humanum affectum de potentia Patris dubitasse, sic dicens in III. Lib. de Fide cap. 111. De quo dubitat? De se, an de Patre? De eo vique cui dicit: Transfer, dubitat hominis affectu. Nam Deus de Patre non dubitat, nec de morte formidat. Propheta non dubitat, qui nihil Deo impossibile asserit, Psal. cxxxiv. 6. Omnia quæcumque voluit, fecit. (4) Num infra homines constitues Deum? Propheta non dubitat, & Filium dubitare tu credis? Ut ergo homo (5) dubitavit, ut homo locutus est. His verbis innui videtur quod Christus, non in quantum Deus est, vel Dei Filius; sed in quantum homo, dubitaverit affectu humano. Quod ea ratione dictum accipi potest, non quia ipse dubitaverit, sed quia modum gessit dubitantis, & hominibus dubitare videbatur.

Verba Hilarii longe diversam exprimentia sententiam à præmissa.

Illud etiam ignorandum non est, quod Hilarius (Lib. X. de Trin. post princ.) asserere videtur Christum non sibi, sed suis orasse, cum dixit, Matth. xxvi. 39. Transeat à me calix iste: sicut nec sibi, sed suis timuit: nec enim voluisse ut sibi non esset passio, sed ut à suis transiret calix passionis: ita inquiens: Si passio honorificatura eum erat, sicut Juda exeunte, ait, Joan. xiiii. 31. Nunc glorificatus est Filius hominis: quomodo tristem eum metus passionis effecerat? Nisi forte tam irrationabilis fuerit ut mortem timerit, quæ patientem se glorificatura erat. Sed forte timuisse usque eo aestimabatur, ut transferri à se calicem deprecatus sit dicens, Luc. xxii. 42. Pater transfer à me calicem istum. Quomodo enim (6) per patendi metum transferri deprecatur à se quod per dispensationis studium festinaret implere? Non enim convenit ut pati nolit, quod pati velit: & cum pati eum velle cognosceres, religiosius fuerat hoc confiteri, quam ad id impiæ stultitiæ prorumpere, ut eum asseseres, ne pateretur, orasse, quem pati velle cognosceres. (7) Non ergo sibi tristis, (8) neque sibi orat transire calicem, sed discipulis, ne in eos calix passionis incumbat, quem à se transire orat, ne in his scilicet maneat. (9) Non enim rogat ne secum sit, sed ut à se transeat. Deinde ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis: humanæ in se sollicitudinis significans consortium, sed non discernens sententiam sibi communis cum Patre voluntatis. (10) Pro hominibus ergo vult transire calicem, per quem omnes tentandi erant discipuli; & ideo pro Petro (11) rogat, ne deficiat fides ejus. (12) Sciens igitur hæc omnia post mortem suam desitura, usque ad mortem tristis est: & scit hunc calicem non posse transire, nisi biberit; ideo ait: Pater, si non potest transire calix iste, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Sciens, consummata in se passione, metum calicis transitorium, qui nisi eum bibisset, transire non posset; nec finis terroris nisi consummata passione ter-

(3) Corrigit Nicolai Antiochenus, in Constantinopolitana Synodo, &c. Magistri textus separatim excusus: Macarius Archiepiscopus in Constantinopolitana Synodo. (4) Al. Non intra homines constitues Deum. (5) Al. dubitat. (6) Al. deest per. (7) Nicolai (Et post multa.) (8) Nicolai: neque sibi orat, sed illis quos pervigiles orare monet, scilicet ne in eos, &c. (9) Idem (Et iterum antea præmisserat.) (10) Idem (Et inferius) (11) Al. rogatur. (12) Nicolai (Et paullo post.)

terrori succederet: quia post mortem ejus per virtutum gloriam, apostolice infirmitatis scandalum pellitur. Intende lector his verbis pia diligentia, ne sint tibi causa mortis.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam Magister determinavit de his quæ Christus cum natura humana assumpsit, hic determinat de his quæ per humanam naturam fecit. Operis autem humani voluntas principium est, sine quo opus nec meritorium, nec laudabile est: & ideo dividitur hæc pars in duas partes. Primo determinat de voluntate Christi; secundo de merito ejus quod ex voluntate processit, xviii. dist. ibi: De merito quoque Christi præmittendum non est. Prima in duas. Primo determinat de voluntate Christi; secundo removel quædam dubia quæ ex dictis oriri possent, ibi: Cæterum non parum nos movent verba Ambrosii. Prima in tres. Primo ponit dubitationem de efficacia voluntatis Christi, & orationis, quæ est signum voluntatis. Secundo solvit distinguendo voluntatem Christi, ibi: Quocirca ambigendum non est diversas in Christo fuisse voluntates. In tertia solutionem confirmat, ostendens diversas voluntates esse in Christo, ibi: Ex affectu ergo humano, quem de Virgine traxit, volebat non mori.

Cæterum non parum nos movent verba Ambrosii. Hic removel quædam quæ possent esse ex dictis dubia: & primo removel dubium quod oritur ex dictis Ambrosii; secundo dubium quod oritur ex dictis Hilarii, ibi: Illud etiam non est ignorandum, quod Hilarius asserere videtur Christum non sibi, sed suis orasse, cum dixit: Transfer à me calicem hunc.

QUÆSTIO I.

Hic quærentur quatuor.

Primo. De pluralitate voluntatum Christi. Secundo. De conformitate, vel contrarietate earum ad invicem. Tertio. De oratione, quæ voluntatem exprimit. Quarto. De dubitatione quam ponit Ambrosius in Christo quantum ad aliquam voluntatem Christi.

ARTICULUS I.

Utrum in Christo fuerit voluntas alia quam divina.

III. P. quæst. xviii. art. 1. 2. & 3.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod in Christo non sit nisi una voluntas, scilicet divina. Velle enim, cum sit agere, personæ est. Sed in Christo est tantum una persona, scilicet divina. Ergo & tantum una voluntas, scilicet divina.

2. Præterea. Voluntatis est ducere, & non duci. Sed in Christo affectus humanus divina voluntate ducebatur, quæ eo sicut ministro utebatur, ut dicit Damascenus, Lib. III. de Fide cap. xviii. Ergo affectus humanus non debet dici voluntas in Christo.

3. Præterea. Quanto aliquis homo est magis sanctus, tanto sua voluntas magis unitur divinæ: quia qui adhæret Deo, unus spiritus est. I. Corinth. vi. 17. Sed Christus homo fuit sanctissimus. Ergo voluntas sua humana fuit perfecte una cum voluntate divina.

(1) Al. hic, & infra idest.

Sed contra. Christus assumpsit naturam nostram, ut eam curaret: quia quod inassumptibile est, incurabile est, ut dicit Damascenus (lib. III. de fide, cap. vi.) Sed voluntas nostra, per quam peccatum intraverat, maxime curatione indigebat. Ergo ipsam assumpsit: ergo est in Christo aliqua voluntas præter voluntatem divinam.

Præterea. Sicut se habet unitas voluntatis ad unitatem naturæ, ita se habet pluralitas ad pluralitatem. Sed in tribus personis est una voluntas, quia est una natura. Ergo & in Christo sunt plures voluntates, quia sunt plures naturæ, quamvis sit una persona.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod in Christo non sit aliqua voluntas humana præter voluntatem rationis. Quia, sicut dicit Damascenus in III. Lib. ubi supra, voluntas naturam sequitur. Sed in Christo sunt tantum duæ naturæ. Ergo & tantum duæ voluntates. Ergo non est tertia præter voluntatem divinam, & rationis.

2. Præterea. Sicut ratio est alia virtus apprehensiva à sensitiva apprehensione, ita sensus interior à sensu exteriori. Sed non est alia voluntas consequens apprehensionem sensus exterioris ab ea quæ consequitur apprehensionem sensus interioris. Ergo non oportet ponere aliam voluntatem quæ consequatur apprehensionem rationis, & sensitivæ partis.

3. Præterea. Philosophus dicit in III. de Anima (text. xlii.) & Damascenus, quod voluntas solum in ratione est; in sensibili autem desiderium, & animus, idest irascibilis, & concupiscibilis. Sed sensualitas est à ratione discreta, ut patet dist. xxiv. II. Lib. Ergo non est aliqua voluntas sensualitatis.

4. Præterea. Sensualitas significatur per serpentem, in qua est primus motus peccati. Sed in Christo non est aliquid serpentinum, nec aliquid peccatum. Ergo in ipso non est voluntas sensualitatis.

5. Præterea. Motus sensualitatis sunt subiti. Sed in Christo non fuit aliquid subitum, quia totum ab ipso fuit prævisum. Ergo in ipso non fuit voluntas sensualitatis.

Sed contra. Sensualitas est medium inter corpus, & rationem. Sed positis extremis ponitur medium. Cum igitur in Christo fuerit corpus humanum, & anima rationalis, oportet quod in ipso fuerit sensualitas.

Præterea. Philosophus dicit in II. de Anima (text. xxx. & xxxi.) Sicut trigonum in tetragono, & tetragonum in pentagono; sic nutritivum in sensitivo, & sensitivum in intellectu. Sed in Christo fuit anima intellectiva. Ergo in Christo fuit sensitiva quantum ad omnes sui partes: Ergo & voluntas sensualitatis, quæ est pars sensitiva.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod in Christo sint plures voluntates rationis. Quia Damascenus in II. lib. de Fide, cap. xxii. distinguit duas voluntates rationis, scilicet thelesim, (1) quæ est voluntas naturalis, & bulsim, quæ est voluntas rationalis. Sed nihil eorum quæ

quæ ad perfectionem humanæ naturæ pertinent, Christo defuit. Ergo in Christo fuit duplex rationis voluntas.

2. Præterea. Peccatum proprie est in voluntate. Dicitur autem esse aliquando in superiori ratione, aliquando autem in inferiori. Ergo utrique rationi responderet sua voluntas; quas oportet in Christo ponere.

3. Præterea. Philosophus in VI. Ethic. cap. 11. ponit diversas potentias apprehensivas in parte intellectiva; scilicet scientificam, quod cognoscit necessaria; & ratiocinativam, sive opinativam, per quod comprehendimus contingentia operabilia à nobis. Sed apprehensionem sequitur suus appetitus. Ergo in parte intellectiva sunt plures voluntates.

4. Præterea. Omnis virtus humana est in ratione, ex qua habet homo quod sit homo. Sed dicitur à Magistris quod est quædam irascibilis, & concupiscibilis humana. Ergo oportet eas ponere in ratione. Sed hæc pertinent ad voluntatem. Ergo in ratione sunt plures voluntates.

5. Præterea. In parte intellectiva est liberum arbitrium, quod est electivum eorum quæ sunt ad finem; & voluntas, quæ est finis, ut dicitur in III. Ethic. (cap. v.) Neutrum autem horum defuit Christo. Ergo idem quod prius.

6. Præterea. Hugo de Sancto Victore (a) ponit in Christo præter voluntatem sensualitatis, & rationis, & divinam, voluntatem pietatis. Pietas autem in ratione est. Ergo videtur quod sint plures voluntates in ratione.

Sed contra est quod Philosophus in III. de Anima, text. XII. voluntatem rationis non distinguit, sicut distinguit appetitum partis sensitivæ.

Præterea. Homo dicitur minor mundus, quia assimilatur universo. Sed in universo est tantum unus primus motor. Ergo & in homine. Sed primus motor est voluntas rationis, quæ movet omnes alias vires, secundum Anselmum, in Lib. de similitudine cap. 11. III. & v. Ergo oportet ponere unam tantum voluntatem rationis in Christo, & in omnibus aliis hominibus.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod voluntas consequitur naturam humanam: quod quidem Damascenus in III. Lib. de fide cap. XVIII. probat quinque rationibus. Primo, quia quælibet natura habet motum proprium: motus autem rationalis naturæ proprius est ut libere in aliquid tendat, quod voluntatis est. Secundo, quia nullus addiscit velle, sicut nec alia naturalia. Tertio, quia natura in homine non ducit sicut in aliis, sed ducitur: unde oportet homini libertatem inesse in suo motu; & hoc est voluntatis. Quarto, quia homo secundum suam naturam ad imaginem Dei factus est: consistit autem in memoria, intelligentia, & voluntate. Quinto, quia invenitur in omnibus habentibus naturam: unde Christus cum naturam nostram integram assumpsit (alias non esset verus homo) constat quod voluntatem assumpsit; & ita in Christo est voluntas humana, & divina: non quidem componentes unam voluntatem, sicut Butyches dixit: quia tunc neutra esset in eo; sed utraque distincta manens in ipso: & sic in Christo sunt duæ voluntates.

Ex EDIT. P. NICOL. (a) Sic enim in Libello de quatuor voluntatibus in Christo, ubi voluntatem hanc pietatis, compassionem interpretatur.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis velle sit personæ, tamen hoc est per potentiam naturalem, quæ est principium illius actus: & ideo quia in Christo sunt duæ naturæ, sunt duæ voluntates; tamen est unus volens propter unitatem personæ.

Ad secundum dicendum, quod voluntas divina non ducit affectum humanum cogendo ipsum, sed dirigendo; & hoc non excludit rationem voluntatis.

Ad tertium dicendum, quod voluntas dicitur tribus modis. Aliquando ipsa potentia volendi; aliquando ipse actus volendi; aliquando autem ipsum volitum: & quantum ad hoc uniter voluntas sancti hominis voluntati Dei, non autem quantum ad duo prima.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod in Christo fuerunt omnia quæ sunt de perfectione humanæ naturæ. Sicut autem de perfectione humanæ naturæ, in quantum homo est homo, est rationis voluntas; ita de perfectione hominis, in quantum animal, est appetitus sensibilis: & ideo oportet appetitum sensitivæ partis in Christo ponere. Sed iste appetitus in aliis animalibus non habet rationem voluntatis, quia aguntur instinctu naturæ potius quam agant, ut dicit Damascenus, ubi supra, & ita non habent liberum motum, quem voluntas requirit; tamen appetitus sensibilis potest in homine dici voluntas, in quantum est obediens rationi, ut dicitur in I. Ethic. cap. xx. & ideo participat aliquantulum libertatem voluntatis; sicut & rectitudinem rationis, ut possit dici voluntas participative, sicut dicitur ratio per participationem. Et ita in Christo quantum ad humanam naturam dicimus duas voluntates, scilicet sensualitatis, & rationis.

Ad primum ergo dicendum, quod in Christo sunt duæ naturæ integræ, quarum una non est pars alterius, ex quibus immediate persona componitur; sed tamen altera naturarum, scilicet humana, dividitur in multas partiales naturas, sicut in naturam corporis, & animæ, in sensitivam, & rationalem: & secundum hoc etiam voluntas humana dividitur in duas voluntates.

Ad secundum dicendum, quod sicut appetitus rationis non sequitur quamlibet apprehensionem rationis, sed quando aliquid apprehenditur ut bonum; ita & appetitus sensibilis non surgit, nisi quando apprehenditur ut conveniens. Hoc autem non fit per exteriorem sensum, qui apprehendit formas sensibiles; sed per æstimationem, quæ apprehendit rationem convenientis, & nocivi, quam sensus exterior non apprehendit: & ideo in parte sensitiva non est nisi unus appetitus secundum genus, qui tamen dividitur, sicut in species, in irascibilem, & concupiscibilem, quarum utraque sub sensualitate computatur.

Ad tertium dicendum, quod voluntas per essentialitatem, est in ratione per essentialitatem; & voluntas participative, est in ratione per participationem.

Ad quartum dicendum, quod sensualitas dicitur serpens, & principium peccati, non quantum ad naturam potentie, quam Christus assumpsit, sed quantum ad corruptionem fomitis, quæ in Christo non fuit.

Ad quintum dicendum, quod in Christo aliquid accidit non prævisum à sensu interiori, vel exteriori,

quamvis prævisum ab eo per rationem, vel per scientiam divinam: & ideo in ipso motus sensualitatis fuit quidem subitus respectu sensus, sed non respectu rationis, vel Divinitatis.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod distinctio potentiarum attenditur secundum diversas rationes: objectum autem voluntatis est bonum secundum rationem boni: unde cum ista ratio sit communis omnibus, non potest esse quod appetitus rationis secundum diversas potentias distinguatur: & ideo in Christo, & in aliis hominibus est tantum una potentia voluntatis. Possunt autem esse diversi respectus illius voluntatis, secundum quos invenitur aliquando distingui voluntas rationis. Magister autem attendens ad naturam potentie, voluntatem rationis in Christo non distinguit.

Ad primum ergo dicendum, quod thesisis secundum Damascenum est voluntas naturalis, quæ scilicet in modum naturæ movetur in aliquid secundum bonitatem absolutam (2) in eo consideratam; bulisis autem est appetitus rationalis, qui movetur in aliquid bonum ex ordine alterius: & hæc duo à Magistro aliis nominibus dicuntur voluntas ut natura, & voluntas ut ratio; secundum quæ tamen non diversificatur potentia voluntatis: quia diversitas ista est ex eo quod movetur in aliquid sine collatione, vel cum collatione. Conferre autem non est per se voluntatis, sed rationis. Unde ista divisio voluntatis non est per essentialia, sed per accidentalia: & propter hoc non sunt diversæ potentie, sed una differens secundum respectum ipsius ad apprehensionem præcedentem, quæ potest esse cum collatione, vel sine collatione. Tamen utraque istarum in Christo fuit, scilicet voluntas ut natura, quæ est thesisis, & voluntas ut ratio, quæ est bulisis.

Ad secundum dicendum, quod peccatum dicitur esse in ratione, non quia in ipsa completur; sed in voluntate consequente rationem. Ratio autem superior, & inferior non sunt diversæ potentie: quia non distinguuntur secundum rationem objecti, ut in II. dist. XXIV. quæst. 11. art. 2. dictum est; sed illa distinctio est rationis secundum ordinem ad habitus diversos, secundum quod ex diversis mediis ad idem procedit, scilicet rationibus temporalibus, & æternis. Medium autem ex quo proceditur ad aliquid pertinet ad rationem, non ad voluntatem: unde quamvis in ratione faciat aliquam diversitatem, vel distinctionem saltem per officia, in voluntate nullam distinctionem causat.

Ad tertium dicendum, quod objectum intellectus est verum, cuius differentie sunt necessarium, & contingens; non autem sunt differentie boni in quantum huiusmodi, quod est objectum appetitus: & ideo necessarium, & contingens magis possunt diversificare intellectum quam voluntatem.

Ad quartum dicendum, quod objectum appetitus sensibilis non est bonum simpliciter, sed est bonum particulare: & quia aliam rationem particularis boni habet delectabile, & arduum; ideo penes has duas.

In III. Sent. Tom. III.

(2) Al. in Christo.

Ex EDIT. P. NICOL. (a) Ex Augustino sumptam, qui sic ibid. ait: Qui sunt recti? Qui dirigunt cor suum secundum voluntatem Dei. Quamvis autem corde mortali privatim aliquid velint quod presenti necessitati conveniat, ubi cognoverint aliud Deum velle, præponunt ejus voluntatem, &c. (b) Sive nomine Augustini. Albertus Magnus in hunc locum art. 4. . . Nec in Lib. de Trinit. quæ sine certo indice hic notantur, quidquam tale occurrit, etsi alibi aliquid tale insinuet, præsertim in Lib. de hæres. num. 46. prope finem.

rationes boni dividitur appetitus sensibilis, & non rationalis, qui habet pro objecto bonum simpliciter: unde irascibilis, & concupiscibilis non sunt humanæ per essentialitatem, sed per participationem.

Ad quintum dicendum, quod voluntas quæ est finis, & liberum arbitrium, non sunt diversæ potentie, sicut in II. Lib. dist. XXIV. quæst. 1. art. 3. dictum est; sed differunt sicut bulisis, & thesisis: quia ad liberum arbitrium pertinet eligere aliquid in ordine ad finem, voluntas autem est de fine absolute. Ex his quæ dicta sunt, potest videri quomodo voluntas in Christo distinguatur. Voluntas enim aliqua vel attribuitur sibi ratione personæ suæ, vel ratione membrorum, quorum personam in se transfert. Si autem ratione personæ suæ, aut secundum divinam naturam, aut secundum humanam, si secundum humanam, aut sensualitatis, aut rationis. Si rationis, aut secundum absolutam, aut secundum collatam.

Ad sextum dicendum, quod voluntas pietatis est voluntas ut natura, in quantum refugit ea quæ sunt nociva sibi, vel aliis, non considerato ordine rerum ad finem.

ARTICULUS II.

Utrum voluntas humana in Christo divina voluntati semper conformis fuerit in volito.

III. P. quæst. XVIII. art. 5. & 6.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod voluntas humana in Christo semper divina voluntati conformabatur in volito. Quanto enim est major conformitas voluntatis humanæ ad divinam, tanto est major rectitudo voluntatis, quæ in hoc consistit, sicut patet per Glossam (a) super illud Psalm. XXXI. Rectos decet collaudatio. Sed Christus habuit rectissimam voluntatem. Ergo conformabatur divina voluntati etiam quantum ad volita.

2. Præterea. Voluntas beatorum conformatur Deo quantum ad volita: quia omnia habent quæ volunt. Sed Christus fuit verus comprehensor. Ergo quantum ad volitum divinæ voluntati ejus voluntas conformis erat.

3. Præterea. Ex hoc licet nobis aliud velle quam Deus vult, quia nescimus quid Deus velit in aliquibus. Sed Christus sciebat in omnibus quid Deus vellet. Ergo quantum ad omnia volita voluntatem humanam divinæ conformabat.

Sed contra. Christus flevit de destructione Hierusalem. Ergo volebat eam non destrui. Sed volebat eam destrui. Ergo voluit aliquid quod Deus non voluit.

Præterea. Ipse dixit (Luc. XXI. 42.) Non meam voluntas, sed tua fiat. Ergo volebat secundum voluntatem humanam aliquid quod non volebat secundum divinam.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod voluntas sensualitatis sit contraria voluntati rationis in Christo. Sicut enim dicit Augustinus in Lib. de Trinit. (b) voluntarium contrarietas est ex contrarietate volitorum, non ex . . . Aa . . . con-